

"וַאֲתַנְפַּל לְפָנַי ה' פְּרִאשְׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר חָטַאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי ה' לְהַכְעִיסוּ...
... וַאֲתַנְפַּל לְפָנַי ה' אֶת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפַּלְתִּי כִּי אָמַר ה' לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם" (דברים ט')

לאחר חטא העגל מתפלל משה רבינו במשך עוד ארבעים יום וארבעים לילה, נוספים לימים הראשונים בהם עלה לקבל את התורה. ימים אלו שונים במהותם, מן הארבעים בהם עלה משה לקבל את התורה ועיקרם בקשת סליחה מהקב"ה.
בחישוב 'ארבעים הימים' ישנם שיטות שונות, ומתוך כך גם המהות המיוחדת של הימים הללו.

ליל שבת- כמה פעמים 'ארבעים יום היו'?

בין התאריכים י"ז בתמוז ועד יום הכיפורים ישנם מאה ועשרים יום, שלוש פעמים 'ארבעים יום'. מה עשה משה בכל אחד מ'ארבעים היום והלילה'?

- **ארבעים הראשונים- מעלות השחר של יום אחד בשבת שבעה בסיון עד עלות השחר של יום שישי בשבת שבעה.** בהם לכל השיטות למד תורה, מתוכם בשישה הימים הראשונים הוא 'פרש' בתוך ענן להיות מוכן להכנס אל 'קודש הקדשים השמימי' (ומכאן נלמדת פרישת הכהן הגדול שבעה ימים לפני עבודת יוהכ"פ – יומא ב.). כפי שנאמר - 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הִקְרָה וְהָיָה שִׁם וְאֲתַנְּה לְךָ אֶת לֶחֶם הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם... וַיִּכְסְהוּ הָעֲנָן שֵׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֵל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מֵתוֹךְ הָעֲנָן... וְהָיָה מֹשֶׁה בְּהַר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:

- **ארבעים האמצעיים- מתחלת ליל שביעי בשבת י"ח תמוז עד תחלת ליל חמישי בשבת כ"ט באב.** בהם נחלקו הפרשנים בכמה דברים. היכן היה משה ומה עשה?

"עלה בי"ח בתמוז ובקש רחמים על ישראל דכתיב (דברים ט') ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום... באותה שעה נתרצה הקב"ה לישראל ואמר למשה לפסול לוחות שניות ולעלות שנא' (שם י') בעת ההיא אמר ה' אלי פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים ועלה אלי ההרה ועלה בכ"ט באב ונשנית לו תורה פעם שנית שנא' (דברים י') ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים... מה הראשונים מרוצים אף שניים מרוצים אמור מעתה אמצעים בכעס" (ברייתא דסדר עולם רבה פרק ו')

על פי הברייתא, הפסוקים בפרשתינו (המובאים בראש העמוד) מלמדים על פעמיים 'ארבעים יום' בהם שהה משה רבינו על הר סיני. באמצעיים התפלל לה' על עוון העגל ובאחרונים, עלה לקבל וללמוד שוב תורה.

"וארבעים יום הללו התחילו, ובמ' יום הללו לא עלה בהר אלא נתפלל באהלו שנטה לו מחוץ למחנה" (חזקוני על דברים פרק טי פסוק י"ח)

החזקוני, לעומתו, מבאר שכאן משה לא עלה אל ההר, אלא נטה את אהלו מחוץ למחנה והתפלל משם.

- **ארבעים האחרונים- מר"ח אלול ועד י' בתשרי.** שיטה אחת שבימים אלו חזר משה רבינו ולמד תורה. שיטה שניה, על פי רש"י, בימים אלו המשיך משה להתחנן לפני ה', ורק אז נתרצה:

שניתנו בו לוחות אחרונות - שבשבעה עשר בתמוז ירד משה מן ההר תחלה ושיבר את הלוחות... ועלה למרום, נשתהה שם שמונים יום, ארבעים יום עמד בתפלה, דכתיב (דברים ט) ואתנפל לפני ה' ארבעים יום וארבעים לילה, וארבעים יום עמד כבראשונה, .. ובוקר יום כפור ירד, שהוא עשרה בתשרי, ואותו היום נקבע ליום כפור להודיע

שמחל וניחם על הרעה אשר דבר לעשות לעמו, ועל כן נקבע צום כפור בעשרה בתשרי" (רש"י על תענית ל; ד"ה שניתנו בו לוחות) בהמשך נראה שיטה שלישית, כאן למד משה על המקדש, הסוד הגדול שהתגלה בימים אלו.

סעודת שבת- מצוות המקדש בארבעים יום

הספורנו מבאר שכבר לאחר ארבעים הימים האמצעיים התרצה הקב"ה, אך 'קרני ההוד והאור' שעזימם ירד משה נעלמו ובארבעים הימים האחרונים עסק בכך משה – בהחזרת ההוד לעולם:

"ויהי משה בהר. בכל פעם שעלה שם מכאן ואילך שהה ארבעים יום וארבעים לילה כימי יצירת הולד, לקנות תחתיו שם הויה נכבדת, ראויה לשמוע מפי הרב מה שלא ישיגהו זולתו, כמו שהעיד באמרו כי קרן עור פניו בדברו אתו, וקלקל זה חטאם בסוף ארבעים יום ראשונים, בעת שהיה ראוי להשיגו, כאמרו לך רד כי שחת עמך ובאמצעיים כפי הקבלה שהיו בכעס ולא זכו ליהנות מקרני הוד, והושג זה בארבעים יום אחרונים, ובהם נצטוו על מלאכת המשכן... שבכל פעם שעלה משה להר שהה ארבעים יום וארבעים לילה, והפעם אשר בה הושג זה התכלית היתה הפעם האחרונה לכלם, שבה צוה על מלאכת המשכן.. אז ירד משה עם קרני ההוד וצוה על מלאכת המשכן" (ספורנו על שמות כ"ד, י"ח)

הספורנו מתבסס על המדרש, המבאר שביום הכיפורים שבו ניתנו הלוחות השניים, ניתנה המתנה ושמה 'מקדש'. כך לימד ה' אותנו שהכפרה השלמה מצד אחד, והבאת האור לעולם מצד שני, אינה יכולה להעשות ללא בית המקדש ועבודתו.

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם - אימתי נאמר למשה הפרשה הזו של משכן ביום הכפורים עצמו... מנין? שכן עלה משה בששון ועשה ארבעים יום וארבעים לילה ועוד עשה ארבעים ועוד עשה ארבעים הרי מאה ועשרים. ואתה מוצא שביום הכפורים נתכפר להם ובו ביום. אמר לו הקדוש ב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כדי שידעו כל האומות שנתכפר להם מעשה העגל ולכך נקרא משכן העדות שהוא עדות לכל באי העולם שהקב"ה שוכן במקדשכם. אמר הקדוש ב"ה יבא זה שבמשכן ויכפר על זה שבמעשה בו העגל שכתוב בו (שמות לב) ויתפרקו העם את כל נזמי הזהב וגו' ולכן מתכפרין בזהב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב אמר הקב"ה (ירמיה ל) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך" (תנחומא תרומה ח')

למעשה המדרש עצמו מתבסס על דיוק בפסוקים. שכן כך נאמר בתיאור הדברים בספר שמות:

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּסֹל לְךָ שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים פְּרָאשׁ נִים וְכַתְּבֵתָי עַל הַלַּחֹת אֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָיוּ עַל הַלַּחֹת הַפְּרָאשׁ נִים אֲשֶׁר לְשִׁבְרֹתָי... וַיִּפְסַל שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים פְּרָאשׁ נִים וַיִּשְׁכַּם מֹשֶׁה בְּבֹקֶר וַיַּעַל אֶל הַר סִינַי פְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים... וַיִּרְדֵּה ה' בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה': וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא ה', ה' אֵל רַחוּם וְרַחוּן אֲרַךְ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד וְנֶאֱמַת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עֹון נִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֹון אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל בְּנֵי בְנֵים עַל שְׁלִשִׁים וְעַל רְבָעִים... וַיְהִי בְּרִדַת מֹשֶׁה מִהַר סִינַי וַשְׁנֵי לַחֹת הַעֲדֹת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתוֹ מִן הַהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע פִּי קָרְן עוֹר פְּנֵי בְּדָבָרוֹ אֵתוֹ" (שמות ל"ד)

בתיאור ארבעים הימים האחרונים מופיע הן בפרשה שלנו והן בספר שמות שמשה עלה לקבל את הלוחות השניים (או שהקב"ה יכתוב עליהם את הדברים). אך שני פרטים שלא מצוינים בפרשתנו, מופיעים בפסוקים לעיל.

כאן מופיע 'סדר התפילה' שלמד משה רבינו, כפי שנראה בגמרא במסכת ראש השנה. בנוסף, אנו למדים שעם הורדת הלוחות ביום הכיפורים קרנו פני משה ב'קרני הוד'. ונתקשר זאת לדברי הגמרא:

"תָּנָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא, "לֵךְ ה' הַגְדֵּלָה" - זֶה קְרִיעַת יַם סוּף. "וְהַגְבוּרָה" - זֶה מִכַּת בְּכוֹרוֹת. "וְהַתְּפָאֶרֶת" - זֶה מִתֵּן תּוֹרָה. "וְהַנְּצִיחַ" - זֶה יְרוּשָׁלַיִם. "וְהַהוֹד" - זֶה בְּנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ" (ברכות נ"ח).

על 'סדר התפילה' שלמד משה מתארת הגמרא במסכת ראש השנה. הגמרא מדייקת מן המילים 'ויעבור ה' על פניו' שהוא היה כשליח ציבור ש'עובר לפני התיבה'.

"ויעבור ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו: מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם" (גמרא ראש השנה י"ז):

מהו 'סדר התפילה' שלמד משה רבינו? בפשט הכתובים משמע י"ג מידות (ולכן אנו מזכירים אותם בתעניות, בסליחות וביום הכיפורים). החידוש שלנו יראה, ש'סדר התפילה' הוא הבאת 'אורו של הקב"ה' אל העולם הזה, דרך מצוות בניין מקדש וזוהי ה'טלית' המיוחדת שבה התעטף הקב"ה, ואלו הם 'קרני ההוד' שעומם ירד משה.

לסעודה שלישית - הוד והדר במקדש

אם כן, עלינו להוכיח כיצד נמחלו עוונות עם ישראל ביום הכיפורים בזכות מצוות בניין המקדש. למדנו כבר שבי' בתשרי נמחלו עוונות העם ולכן נקבע יום זה לדורות להיות 'יום הכיפורים'. כמו כן למדנו שביום זה ניתנה מצוות בניין המקדש. עתה נחבר את יום הסליחה לבניין המקדש, דרך ה'סוד הגדול' שלימד הקב"ה את משה – 'בכל פעם שתעשו לפני כסדר הזה אני מוחל לכם'. מהו 'הסדר הזה' ואיך זה עובד?

הגמרא מתארת שהקב"ה התעטף ב'טלית', מהי הטלית, את זאת לומד המדרש מתוך המזמור 'ברכי נפשי': פְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת ה', ה' אֵלֵי הַיְגִדְלָתִי מֵאֵד הוֹד וְהִדְרָתִי לְבָשָׁתִי. עֲטָה אֹרֶךְ פֶּשֶׁתִּי לְמַה נֹּטְהָ שְׁמַיִם פְּרִיעָה" (תהילים ק"ד)

"ר' שמעון בן יהוצדק שאל לרבי שמואל בר נחמן, אמר לו: מפני ששמעתי עליך שאתה בעל אגדה: מהיכן נבראת האורה? אמר לו: מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו. שנאמר: 'עוטה אור כשלמה' ... רבי ברכיה בשם ר' יצחק אמר ממקום בית המקדש נבראת האורה הה"ד (יחזקאל מג) והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים ואין כבודו אלא בהמ"ק שנאמר: כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" (בראשית רבה ג, ד)

אם כן המדרשים מלמדים אותנו: הנכם רוצים שהקב"ה ימחל לכם, עשו כסדר הזה – התעטפו כמו שהתעטף הקב"ה – באור היוצא מתוך בית המקדש!

וכך מובא במדרש הבא:

"לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא. וירא אלקים את האור כי טוב. ... כשברא הקב"ה את עולמו אמר אין כל בריה יכולה להשתמש בה, אלא אני. ... אמר רבי אבין, נטלו הקב"ה ונתעטף בו כטלית והבריך את העולם מזיוו. דכתיב, (תהלים קד, ב) עוטה אור כשלמה. אמר דוד לפני הקב"ה, רבוננו של עולם ואימתי הוא בא. אמר לו, כשיגיע הקץ ותבנה ירושלים ואני מביא אותו האור. שנאמר (ישעיה ס, א) קומי אורי כי בא אורך" (מדרש תהילים כ"ז)

מכאן נבין מדוע המשך המזמור לדוד ה' אורי וישעי (אותו אנו אומרים בארבעים הימים בין ר"ח אלול ליום הכיפורים) מדבר על בית המקדש:

- "אחת שאלתי - חדא בעיתי (=אחד ביקשתי) מן קדם ה' (=מלפני ה') .. אתבע דאתב (=אבקש לישב) בבית מקדשא של ה' כל יומי חיי" (תרגום יהונתן שם)
-
- "כי יצפנני בסכה - בטוח אני שיצפנני בבית מקדשו" (רש"י)

דוד המלך ביקש, אך לא זכה. את החזרת האור לעולם עשה שלמה בנו שזכה ב'הוד מלכות'. וַיִּגְדֵּל ה' אֶת שְׁלֹמֹה לְמַעַלְהָ לְעֵינָיו כֹּל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן עָלָיו הוֹד מְלָכּוֹת אֲשֶׁר לֹא הָיָה עַל כָּל מֶלֶךְ לְפָנָיו עַל יִשְׂרָאֵל" (דברי הימים, א', כ"ט)

גם אנחנו יכולים להחזיר את ה'אור' לעולם. כפי שביקש והתחנן משה רבינו, כפי שעשו דוד ושלמה המלכים. בכל שנה שאנו אומרים 'לדוד ה' אורי וישעי' אנחנו מזכירים לעצמנו שצריך להדליק את הניצוץ הראשון של האור והתיקון השלם יבוא ביום הכיפורים בעבודת הטהרה הגדולה לפני ולפנים בבית המקדש אשר שם "הוד וְהִדְרָתִי לְבָשָׁתִי עֲטָה אֹרֶךְ פֶּשֶׁתִּי עָלָי" וְהִדְרָתִי בְּמִקְדָּשׁ מוֹ"

שבת שלום מרדכי פרסוף